

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Кафедра правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової
безпеки**

Навчально-науковий інститут № 5

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

**навчальної дисципліни «Сучасні проблеми трудового права»_
обов'язкова компонента
освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти**

081 Право (Правозастосування)

Харків 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 14.08.2024 р. № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних, соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 13.08.2024 р. № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки навчально-наукового інституту № 5 протокол від 12.08.2024 р. № 7

Розробники:

Доцент кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки навчально-наукового інституту № 5 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук Подорожній А.Ю.

Розробники:

1. Доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, к.ю.н. Подорожній Артем Юрійович.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри цивільного права № 1, начальник науково-дослідницького сектору Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук Ісаєв Арсен Миколайович;
2. Заступник декана факультету № 1 з навчально-методичної роботи Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Невядовський Владислав Олегович.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

[illegible]

2. Методичні вказівки до семінарських та практичних занять

Тема № 1: Зайнятість населення і працевлаштування

Семінарське заняття: Зайнятість населення

Навчальна мета заняття: поглиблення та розширення знань щодо правового регулювання зайнятості населення, а також вироблення навичок із застосування положень національного законодавства для вирішення ситуацій, що виникають у практичній діяльності в цій сфері.

Кількість годин: 2

90	10	10			70
----	----	----	--	--	----

год.

Навчальні питання:

1. Поняття та зайнятості та види зайнятого населення.
2. Гарантії у сфері зайнятості населення.
3. Система заходів, спрямована на сприяння зайнятості населення.

Методичні вказівки:

При розгляді першого питання слід проаналізувати сутність категорії «зайнятість населення», дослідити законодавче визначення поняття «зайнятість населення» і точки зору вчених з цього приводу, а також знати категорії зайнятого населення.

Характеризуючи державні гарантії у сфері зайнятості, необхідно проаналізувати загальні і додаткові гарантії, що встановлюються громадянам у працездатному віці, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних конкурувати на ринку праці.

Вивчаючи систему заходів, спрямованих на сприяння зайнятості, слід дослідити кожний елемент цієї системи. Особливу увагу доцільно приділити дослідженню заходів сприяння зайнятості внутрішньопереміщених осіб та осіб з інвалідністю.

Теми для рефератів:

1. Проблеми зайнятості та безробіття в Україні.
2. Закордонний досвід боротьби з безробіттям.
3. Міжнародно-правове регулювання зайнятості населення.

Література: конспект лекцій.

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Кодекс законів про працю України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
3. Андріїв В. М. Юридичний механізм забезпечення трудових прав працівників: монографія / В.М. Андріїв. Чернігів : Черніг. держ. ін.-т права, соц. технологій та праці, 2011. 305 с.
4. Конвенція МОП № 103 «Про охорону материнства» (1952 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_122
5. Конвенція МОП № 138 «Про мінімальний вік для прийому на роботу» (1973 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_054
6. Конвенція МОП № 156 «Про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками» (1981 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_010
7. Конвенція МОП № 159 «Про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів» (1983 р.), URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_065
8. Конвенція МОП № 45 «Про використання праці жінок на підземних роботах у шахтах будь-якого роду» (1935 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_134
9. Мельник К. Ю. Трудове право України : підручник / К. Ю. Мельник. Харків : Діса плюс, 2014. 480 с.
10. Попов С. В. Форми реалізації права на працю: проблеми теорії та практики: монографія / С. В. Попов. Х. : ФІНН, 2009. 336 с.
11. Попов С.В. Зайнятість та ринок праці в умовах ринкової економіки / С.В. Попов. – Сімферополь, 2008. – 328 с.
12. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : закон України від 02 берез. 2000 р. № 1533-III // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 22. Ст. 171.
13. Про зайнятість населення : закон України від 05 лип. 2012 р. № 5067-VI : URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
14. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: закон України 15.03.2022 р. № 2136-IX //// База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
15. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : закон України від 21 берез. 1991 р. № 875-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 21. Ст. 252.
16. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : закон України від 05 лют. 1993 р. № 2998-XII // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 16. Ст. 167.
17. Трудове право України : підручник / [автор. кол.: С. М. Бортник, К.Ю. Мельник, Л. В. Могілевський та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2019. – 408 с.
18. Трудове право України: академічний курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Пилипенко П. Д. та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П.Д. Пилипенка. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.

- 19.Трудове право: підручник / В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін. ; за ред. В. В. Жернакова. Х. : Право, 2012. 496 с.
20. Шабанов Р. І. Концептуальні засади соціального захисту від безробіття : монографія / Р. І. Шабанов ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х. : ХНАДУ, 2015. – 359 с.

Практичне заняття: Працевлаштування населення

Навчальна мета заняття: поглиблення та розширення знань з правового регулювання працевлаштування населення в Україні, а також вироблення навичок із застосування положень національного законодавства для вирішення ситуацій, що виникають у практичній діяльності в цій сфері.

Кількість годин: 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття працевлаштування.
2. Правовий статус суб'єктів, що здійснюють працевлаштування.
3. Правовий статус безробітного.
4. Підходяща робота.

Теми для рефератів:

1. Проблеми дискримінації при працевлаштуванні.
2. Проблеми трудової міграції населення.
3. Проблеми правового статусу безробітного в Україні.

Література: конспект лекцій.

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
3. Андріїв В. М. Юридичний механізм забезпечення трудових прав працівників: монографія / В.М. Андріїв. Чернігів : Черніг. держ. ін.-т права, соц. технологій та праці, 2011. 305 с.
4. Конвенція МОП № 103 «Про охорону материнства» (1952 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_122
5. Конвенція МОП № 138 «Про мінімальний вік для прийому на роботу» (1973 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_054
6. Конвенція МОП № 156 «Про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками» (1981 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_010
7. Конвенція МОП № 159 «Про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів» (1983 р.), URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_065
8. Конвенція МОП № 45 «Про використання праці жінок на підземних

- роботах у шахтах будь-якого роду» (1935 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_134
9. Мельник К. Ю. Трудове право України : підручник / К. Ю. Мельник. Харків : Діса плюс, 2014. 480 с.
 10. Попов С. В. Форми реалізації права на працю: проблеми теорії та практики: монографія / С. В. Попов. Х. : ФІНН, 2009. 336 с.
 11. Попов С.В. Зайнятість та ринок праці в умовах ринкової економіки / С.В. Попов. – Сімферополь, 2008. – 328 с.
 12. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : закон України від 02 берез. 2000 р. № 1533-III // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 22. Ст. 171.
 13. Про зайнятість населення : закон України від 05 лип. 2012 р. № 5067-VI : URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
 14. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: закон України 15.03.2022 р. № 2136-IX //// База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
 15. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : закон України від 21 берез. 1991 р. № 875-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 21. Ст. 252.
 16. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : закон України від 05 лют. 1993 р. № 2998-XII // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 16. Ст. 167.
 17. Трудове право України : підручник / [автор. кол.: С. М. Бортник, К. Ю. Мельник, Л. В. Могілевський та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2019. – 408 с.
 18. Трудове право України: академічний курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Пилипенко П. Д. та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.
 19. Трудове право: підручник / В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін. ; за ред. В. В. Жернакова. Х. : Право, 2012. 496 с.
 20. Шабанов Р. І. Концептуальні засади соціального захисту від безробіття : монографія / Р. І. Шабанов ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х. : ХНАДУ, 2015. – 359 с.

План проведення заняття:

На початку заняття слухачам магістратури необхідно дослідити поняття «працевлаштування населення», правову природу цієї категорії, наукові та нормативні джерела у цій сфері.

Слухачі магістратури повинні проаналізувати стан працевлаштування населення, що здійснюється двома групами суб'єктів: територіальними органами Державної служби зайнятості та суб'єктами господарювання, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні. Також необхідно дослідити правовий статус зазначених суб'єктів.

Досліджуючи правовий статус безробітного, необхідно дослідити, коли і

як особа набуває статусу безробітного, проаналізувати права та обов'язки безробітного, надати наукові пропозиції із удосконалення правового статусу безробітного.

Наприкінці заняття необхідно проаналізувати законодавче визначення підходящої роботи та надати пропозиції з удосконалення відповідних норм. Також необхідно вирішити практичні задачі до даної теми.

Підготуйте самостійно письмове рішення наступних практичних задач:

1. Сімнадцятирічний учень ПТУ Романов мав намір влаштуватися на роботу в період літніх канікул на завод "Азот". Але у відділі кадрів йому в цьому відмовили, посилаючись на неповноліття та відсутність дозволу батьків на працевлаштування.

Чи правомірна відмова? З якого віку та за яких умов громадяни можуть бути суб'єктами трудового права?

2. У районному центрі зайнятості звільненому за невідповідністю посаді за станом здоров'я (п.2 ст.40 КЗпП України) хірургу Леонову запропонували достроково вийти на пенсію за віком, оскільки йому вже виповнилося 60 років, а загальний стаж роботи становив 37 років. Він від цієї пропозиції відмовився і просив зареєструвати його як безробітного і виплачувати йому допомогу по безробіттю.

Чи правомірна пропозиція центру зайнятості і відмова від неї Леонова?

Протягом якого строку Леонов може отримувати допомогу по безробіттю і в якому розмірі?

Чи може Леонов отримуючи допомогу по безробіттю працювати на громадських роботах?

3. Інженер Морозова була звільнена з підприємства за п.1 ст.40 КЗпП України (у зв'язку з його ліквідацією підприємства). Вона звернулася до центру зайнятості для пошуку підходящої роботи і реєстрації її як безробітної, їй запропонували роботу техніком за її спеціальністю. Вона відмовилася, вважаючи, що місце цієї роботи хоч і знаходиться у межах міста, але надто віддалено від її місця проживання і заробітна плата значно нижча за колишню. Інших пропозицій служба зайнятості не надала.

Чи можна вважати запропоновану роботу підходящою для Морозової?

Які документи їй необхідно пред'явити для реєстрації в службі зайнятості?

Яким буде розмір її допомоги по безробіттю, коли і протягом якого строку вона буде її отримувати?

4. Самійленко навчався у вищому навчальному закладі на денному відділенні на контрактній основі. Після закінчення навчального закладу самостійно працевлаштуватися не зміг.

В який термін Самійленко повинен звернутися до центру зайнятості за допомогою у працевлаштуванні? Які документи повинен надати Самійленко до центру зайнятості? За яких умов він набуває статусу безробітного? Чи буде надаватися йому допомога по безробіттю?

5. На державному підприємстві “Спецзв’язок” в зв’язку із змінами в організації виробництва і праці підлягало вивільненню п’ять працівників. Чотирьох із них, за їх згодою було переведено на іншу роботу. Таким чином фактично було вивільнено одного працівника. Про факт вивільнення державна служба зайнятості повідомлена не була, в зв’язку з чим з підприємства був стягнутий штраф у розмірі річної заробітної плати п’яти працівників, що підлягали вивільненню. Але директор підприємства з цим не погодився, вважаючи, що штраф повинен стягуватися у розмірі річної заробітної плати лише одного працівника який фактично був вивільнений.

До якого органу необхідно звернутися для вирішення цього спору і як цей спір має бути вирішений?

Тема № 2: Трудовий договір та його види

Семінарське заняття: Поняття та види трудового договору

Навчальна мета заняття: засвоєння, поглиблення та розширення знань про особливості трудового договору та його види, а також вироблення навичок із застосування положень трудового законодавства для вирішення ситуацій, що виникають у практичній діяльності в цій сфері.

Кількість годин: 3 год.

Місце проведення: аудиторія (комп’ютерний клас).

Навчальні питання:

1. Поняття та особливості трудового договору.
2. Сторони трудового договору.
3. Зміст трудового договору.
4. Види трудового договору.

Методичні вказівки:

Слухачі магістратури повинні дослідити законодавче визначення трудового договору та точки зору вчених щодо даної категорії. У ході дослідження першого питання необхідно дослідити місце трудового договору в трудовому праві. Особливо слід звернути увагу на відмінність трудового

договору від цивільних договорів, пов'язаних із працею.

Необхідно проаналізувати правовий статус сторін трудового договору: працівника та роботодавця.

Вивчаючи зміст трудового договору, необхідно дослідити обов'язкові та додаткові умови трудового договору.

Розглядаючи види трудових договорів, необхідно дослідити безстрокові та строкові трудові договори, контракт, трудові договори з тимчасовими та сезонними працівниками тощо.

Теми для рефератів:

1. Працівник як сторона трудового договору.
2. Роботодавець як сторона трудового договору.
3. Обов'язкові умови трудового договору.
4. Додаткові умови трудового договору.
5. Строковий трудовий договір.
6. Контракт як вид трудового договору.

Література: конспект лекцій.

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
3. Директива Ради № 91/533/ЄЕС «Про обов'язок роботодавця інформувати працівників про умови, що застосовуються до контракту чи трудової угоди» від 14 жовтня 1991 р. (Офіційний вісник ЄС, L 288, 18 жовтня 1991 р., с. 32-35).
4. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 3 травня 1996 року. // URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_062
5. Загальна декларація прав людини ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1948 // URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015
6. Конвенція МОП № 103 «Про охорону материнства» (1952 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_122
7. Конвенція МОП № 105 «Про скасування примусової праці» (1957 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_013
8. Конвенція МОП № 111 «Про дискримінацію в галузі праці та занять» (1958 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_161
9. Конвенція МОП № 138 «Про мінімальний вік для прийому на роботу» (1973 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_054
10. Конвенція МОП № 156 «Про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками» (1981 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_010
11. Конвенція МОП № 29 «Про примусову чи обов'язкову працю» (1930 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_136
12. Конвенція МОП № 45 «Про використання праці жінок на підземних

- роботах у шахтах будь-якого роду» (1935 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_134
13. Конвенція МОП №158 «Про припинення трудових відносин з ініціативи підприємця» (1982 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_005
 14. Мельник К. Ю. Проблеми правового регулювання трудових відносин службовців правоохоронних органів : монографія / К. Ю. Мельник. – Х. : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2009. – 360 с.
 15. Мельник К. Ю. Трудове право України : підручник / К. Ю. Мельник. Харків : Діса плюс, 2014. 480 с.
 16. Мельник, К. Ю. Проблеми юридичних гарантій трудових прав працівників при укладенні, зміні та розірванні трудового договору : монографія / К. Ю. Мельник, А. О. Бабенко. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 240 с.
 17. Мельничук Н. О. Договірне регулювання трудових відносин в нових економічних умовах: монографія / Н. О. Мельничук. К. : Хай-Тек Прес, 2012. 340 с.
 18. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966 // URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042
 19. Пилипенко П. Д. Проблеми теорії трудового права : моногр. / П. Д. Пилипенко. Л. : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 1999. 214 с.
 20. Про державну службу : закон України від 10 груд. 2015 р. № 3723-XII URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
 21. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 р. № 9 // Право України. – 1996. - № 12.
 22. Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок : постанова Кабінету Міністрів України від від 23 травня 2001 р. № 559 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/559-2001-п>
 23. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: закон України 15.03.2022 р. № 2136-IX /// База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
 24. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : закон України від 21 берез. 1991 р. № 875-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 21. Ст. 252.
 25. Про практику розгляду судами трудових спорів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 06 листоп. 1992 р. № 9 URL: zakon.rada.gov.ua.
 26. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : закон^[1]_[59] України від 15 верес. 1999 р. № 1045-XIV // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 45. Ст. 397.
 27. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні :

закон України від 05 лют. 1993 р. № 2998-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 16. Ст. 167.

28. Сільченко С. О. Строковий трудовий договір за законодавством України: поняття, види, умови укладення, зміни та припинення: монографія / С. О. Сільченко. Х. : Золоті сторінки, 2005. 204 с.
29. Слюсар А. М. Правовий статус суб'єктів трудового права України: теоретико-правовий аспект: монографія / А. М. Слюсар. Х. : ФІНН, 2011. 336 с.
30. Трудове право України : підручник / [автор. кол.: С. М. Бортник, К. Ю. Мельник, Л. В. Могілевський та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2019. – 408 с.
31. Трудове право України: академічний курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Пилипенко П. Д. та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.
32. Трудове право: підручник / В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін. ; за ред. В. В. Жернакова. Х. : Право, 2012. 496 с.
33. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження: монографія / С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко, С. В. Мороз, К. А. Малиновська ; за наук. ред. проф. Ярошенка О. М. Х. : Юрайт, 2013. 288 с.
34. Цесарський Ф. А. Еволюція поглядів на природу індивідуальних договорів про працю у правовій доктрині : монографія / Ф. А. Цесарський ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. - Одеса : Фенікс, 2016. – 360 с.

Практичне заняття: Укладення, зміна та припинення трудового договору

Навчальна мета заняття: поглиблення та розширення знань про укладення, зміну та припинення трудового договору, а також вироблення навичок із застосування положень трудового законодавства для вирішення ситуацій, що виникають у практичній діяльності в цій сфері.

Кількість годин: 6 год.

Місце проведення: аудиторія (комп'ютерний клас).

Навчальні питання:

1. Порядок прийняття на роботу.
2. Документи, які подаються при прийнятті на роботу.
3. Випробування при прийнятті на роботу.
4. Переведення на іншу роботу.
5. Переміщення на інше робоче місце.
6. Зміна істотних умов праці.
7. Підстави припинення трудового договору.
8. Порядок та оформлення звільнення з роботи.
9. Вихідна допомога при звільненні.

Теми для рефератів:

1. Особливості прийняття на службу до Національної поліції.
2. Рішення конкурсної комісії як підстава прийняття на роботу.
3. Історія запровадження трудових книжок.
4. Проблеми застосування змін трудового договору.
5. Особливості розірвання трудового договору за ініціативою роботодавця.
6. Проблеми розірвання трудового договору за ініціативою працівника.

Література: конспект лекцій.

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
3. Про державну службу : закон України від 10 груд. 2015 р. № 3723-XII URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
4. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : закон України від 21 берез. 1991 р. № 875-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 21. Ст. 252.
5. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : закон^[1]_[SEP] України від 15 верес. 1999 р. № 1045-XIV // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 45. Ст. 397.
6. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : закон України від 05 лют. 1993 р. № 2998-XII // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 16. Ст. 167.
7. Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок : постанова Кабінету Міністрів України від від 23 травня 2001 р. № 559 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/559-2001-п>
8. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 р. № 9 // Право України. – 1996. - № 12.
9. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: закон України 15.03.2022 р. № 2136-IX //// База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
10. Про практику розгляду судами трудових спорів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 06 листоп. 1992 р. № 9 URL: zakon.rada.gov.ua.
11. Загальна декларація прав людини ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1948 // URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015
12. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966 // URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042
13. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 3 травня 1996 року. //

- URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_062
14. Конвенція МОП № 29 «Про примусову чи обов'язкову працю» (1930 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_136
 15. Конвенція МОП № 105 «Про скасування примусової праці» (1957 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_013
 16. Конвенція МОП № 111 «Про дискримінацію в галузі праці та занять» (1958 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_161
 17. Конвенція МОП № 45 «Про використання праці жінок на підземних роботах у шахтах будь-якого роду» (1935 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_134
 18. Конвенція МОП № 103 «Про охорону материнства» (1952 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_122
 19. Конвенція МОП № 138 «Про мінімальний вік для прийому на роботу» (1973 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_054
 20. Конвенція МОП № 156 «Про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками» (1981 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_010
 21. Конвенція МОП № 158 «Про припинення трудових відносин з ініціативи підприємця» (1982 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_005
 22. Директива Ради № 91/533/ЄЕС «Про обов'язок роботодавця інформувати працівників про умови, що застосовуються до контракту чи трудової угоди» від 14 жовтня 1991 р. (Офіційний вісник ЄС, L 288, 18 жовтня 1991 р., с. 32-35).
 23. Трудове право України : підручник / [автор. кол.: С. М. Бортник, К. Ю. Мельник, Л. В. Могілевський та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2019. – 408 с.
 24. Мельник К. Ю. Трудове право України : підручник / К. Ю. Мельник. Харків : Діса плюс, 2014. 480 с.
 25. Трудове право: підручник / В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін. ; за ред. В. В. Жернакова. Х. : Право, 2012. 496 с.
 26. Трудове право України: академічний курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Пилипенко П. Д. та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.
 27. Мельник К. Ю. Проблеми правового регулювання трудових відносин службовців правоохоронних органів : монографія / К. Ю. Мельник. – Х. : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2009. – 360 с.
 28. Мельник, К. Ю. Проблеми юридичних гарантій трудових прав працівників при укладенні, зміні та розірванні трудового договору : монографія / К. Ю. Мельник, А. О. Бабенко. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 240 с.
 29. Мельничук Н. О. Договірне регулювання трудових відносин в нових економічних умовах: монографія / Н. О. Мельничук. К. : Хай-Тек Прес, 2012. 340 с.
 30. Пилипенко П. Д. Проблеми теорії трудового права : моногр. / П. Д. Пилипенко. Л. : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 1999. 214 с.

31. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження: монографія / С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко, С. В. Мороз, К. А. Малиновська ; за наук. ред. проф. Ярошенка О. М. Х. : Юрайт, 2013. 288 с.
32. Сільченко С. О. Строковий трудовий договір за законодавством України: поняття, види, умови укладення, зміни та припинення: монографія / С. О. Сільченко. Х. : Золоті сторінки, 2005. 204 с.
33. Слюсар А. М. Правовий статус суб'єктів трудового права України: теоретико-правовий аспект: монографія / А. М. Слюсар. Х. : ФІНН, 2011. 336 с.
34. Цесарський Ф. А. Еволюція поглядів на природу індивідуальних договорів про працю у правовій доктрині : монографія / Ф. А. Цесарський ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. - Одеса : Фенікс, 2016. – 360 с.

План проведення заняття:

На початку першого практичного заняття необхідно дослідити порядок укладення трудового договору, гарантії прав людини при прийнятті на роботу. Особливу увагу необхідно приділити аналізу дискримінаційних проявів при прийнятті на роботу.

Досліджуючи документи, які подаються при прийнятті на роботу необхідно порівняти вимоги до різних професій та об'єктивність подання тих або інших документів. Проаналізувати вимоги при прийнятті на посаду поліцейських в Україні.

Досліджуючи нормативне регулювання випробування при прийнятті на роботу, необхідно детально проаналізувати порядок запровадження цієї вимоги та визначити шляхи удосконалення цього заходу.

Наприкінці першого практичного заняття необхідно вирішити задачі до даної теми та скласти трудовий договір.

На початку другого практичного заняття необхідно чітко зрозуміти відмінності між різновидами змін трудового договору.

Вивчаючи переведення та переміщення працівників, слухачі магістратури повинні знати, в чому полягає відмінність переведення від переміщення та бути спроможними навести приклади цих явищ. Слід проаналізувати різновиди переведення на іншу роботу та порядок їх застосування.

Необхідно знати порядок застосування змін істотних умов праці. Особливо звернути увагу на законодавче закріплення кола істотних умов праці.

Наприкінці другого практичного заняття необхідно вирішити задачі до даної теми.

На початку третього практичного заняття необхідно дослідити точки зору вчених на такі категорії, як припинення трудового договору, розірвання трудового договору та звільнення з роботи.

Слухачі магістратури повинні дослідити правила розірвання трудового договору, укладеного на невизначений строк, та строкового трудового договору

за ініціативою працівника. Характеризуючи розірвання трудового договору за ініціативою роботодавця, необхідно знати як загальні, так і додаткові підстави. Особливу увагу слід приділити аналізу розірвання трудового договору на вимогу профспілкового чи іншого уповноваженого на представництво трудовим колективом органу.

Розглядаючи порядок звільнення з роботи, необхідно дослідити обов'язки роботодавця щодо видачі працівнику належно оформленої трудової книжки і виплати всіх сум, що належать йому від підприємства, установи, організації.

Наприкінці третього практичного заняття необхідно вирішити задачі до даної теми.

Підготуйте самостійно письмове рішення наступних практичних задач:

1. Приватна фірма подала до місцевої газети об'яву такого змісту: «Запрошуємо на роботу секретаря-референта, вродливу жінку віком до 25 років, з інтелігентними манерами, вищою освітою, вільним володінням англійською мовою, комп'ютерною технікою».

Проаналізуйте це оголошення на предмет відповідності його трудовому законодавству.

2. Директор будівельної фірми відмовив у прийнятті на роботу трьом будівельникам, направленим службою зайнятості для працевлаштування на тій підставі, що за попереднім місцем роботи вони були звільнені за систематичне невиконання трудових обов'язків і за появу на роботі в нетверезому стані.

Як Ви вважаєте, відмова директора є законною чи ні? У яких випадках відмова у прийнятті на роботу є обґрунтованою? Куди можна оскаржити відмову у прийнятті на роботу?

3. Столяр Скрипник подав заяву про звільнення за власним бажанням і попросив видати йому належним чином оформлену трудову книжку. Адміністрація підприємства відмовила у задоволенні вимог Скрипника, посилаючись на те, що влаштовуючись на роботу, він пред'явив не трудову книжку, а довідку з останнього місця роботи.

Чи правомірні дії адміністрації?

Протягом якого строку повинна бути оформлена трудова книжка, де вона зберігається і які відомості до неї заносяться? Чи можна працівнику при звільненні видати довідку замість трудової книжки?

4. Власник малого приватного підприємства “Ятрань” видав розпорядження в якому передбачалися такі положення:

- для всіх працівників підприємства вводиться контрактна форма трудового договору;

- начальнику відділу кадрів попередити працівників у 2–тижневий термін і укласти з ними контракти;

- при відмові укласти контракт звільнення працівників проводити за п.1 ст. 40 КЗпП України;

- передбачити в контрактах повну матеріальну відповідальність працівників за шкоду заподіяну підприємству;

- строк контракту встановити один рік.

Дайте правовий аналіз наведених положень розпорядження власника.

5. Тимченко був прийнятий на автотранспортне підприємство шофером легкової автомашини. Наказом директора АТП він був переміщений для роботи на автобусі. За відмову від виконання наказу директора АТП його перевили строком на три місяці на роботу вантажником.

Дайте аргументований висновок, щодо правомірності дій директора.

6. Громадянка Євгенія Власова була прийнята на роботу перукаркою в салон краси «ОРХІДЕЯ» з випробувальним строком два тижні. Приватний підприємець Юрій Архангельський вирішив не оформлювати трудові правовідносини, доки Власова не пройде випробувальний строк.

Через місяць вона була звільнена з роботи без виплати заробітної плати як така, що не витримала випробування через те, що не справлялась із своєю роботою, не знала весь асортимент аксесуарів та обладнання салону краси, плуталась в номерах фарб, не розбиралась в якості товарів та тричі за тиждень запізнилась на роботу. Громадянка Євгенія Власова звернулась з позовом до суду про поновлення її на роботі як незаконно звільнену і з вимогою виплатити заробітну плату.

Яке має прийняти рішення суд, чи підлягає позов задоволенню? Яким чином повинна бути вирішена справа?

7. В продуктовому магазині «СИРОЇЖКА» касирку 6 каси Лисенко Наталю, яка пропрацювала в магазині 9 років на різних посадах, було визнано інвалідом 3-ї групи. Через тиждень після цієї події (отримання інвалідності), адміністратор відділу видав наказ про звільнення Лисенко Наталі відповідно до пункту 2 статті 40 Кодексу законів про працю України.

Як ви вважаєте, чи правомірні дії адміністратора відділу магазину? Дайте правовий аналіз ситуації.

8. Керівник організацією при прийнятті на роботу громадянина Шевченко Дмитра та його дружину Софію, у трудових договорах обох передбачив деякі умови, згідно з якими обидва працівники повинні: а) звітувати йому про виконувану роботу не рідше одного разу на місяць; б) повідомляти керівнику про зміну місця свого проживання та прописки; в) обов'язково дотримуватись вимог з охорони праці; г) проходити медичні огляди раз на три місяці; д)

робити обов'язкові щеплення від Корона вірусу раз на шість місяців. Крім того, Шевченко Дмитро за трудовим договором повинен виконувати не лише функції водія, а й інші обов'язки за дорученням керівника організації. А Шевченко Софія повинна була, відповідно до умов договору, працювати понаднормово щотижня не менше 6 годин протягом 3-х днів підряд.

Перед тим як підписувати свої трудові договори, подружжя Шевченко звернулися за порадою до знайомого юриста. Будь ласка надайте їм ґрунтовну консультації з приводу умов трудового договору.

Тема № 3: Робочий час і час відпочинку. Оплата праці та її нормування. Гарантії та компенсації

Семінарське заняття: Робочий час і час відпочинку

Навчальна мета заняття: поглиблення та розширення знань щодо правового регулювання робочого часу та часу відпочинку та вироблення навичок із застосування положень трудового законодавства для вирішення ситуацій, що виникають у практичній діяльності в цій сфері.

Кількість годин: 2 год.

Місце проведення: аудиторія (комп'ютерний клас).

Навчальні питання:

1. Поняття та види робочого часу.
2. Режим робочого часу та його види.
3. Поняття та види часу відпочинку.
4. Види відпусток та порядок їх надання.

Методичні вказівки:

Розглядаючи перше питання, слухачі магістратури повинні дослідити нормальну тривалість робочого часу в Україні, а також скорочений і неповний робочий час. Визначити відповідні поняття та удосконалити навички застосування законодавства, яке регламентує робочий час, до конкретних ситуацій.

Вивчаючи режими робочого часу, необхідно дослідити порядок застосування п'ятиденного та шестиденного робочого тижня, гнучкого режиму робочого часу, дистанційної роботи, надомної роботи, змінної роботи, вахтового методу, режиму з поділом робочого дня на частини, підсумованого обліку робочого часу.

Слухачі магістратури повинні дослідити конституційні норми та норми КЗпП України щодо гарантій права на відпочинок. На занятті необхідно дослідити види часу відпочинку, надати авторські поняття різновидам часу відпочинку та поглибити навички застосування законодавства, яке регламентує час відпочинку, до конкретних ситуацій.

Особливу увагу необхідно приділити аналізу видів, тривалості, порядку

надання та використання щорічних відпусток. Також необхідно дослідити правила та порядок надання інших видів відпусток. Слухачі магістратури повинні запропонувати заходи з удосконалення відповідного законодавства.

Теми для рефератів:

1. Особливості правового регулювання робочого часу в Україні.
2. Особливості правового регулювання дистанційної роботи.
3. Історія правового регулювання надомної роботи.
4. Проблеми застосування надурочних робіт.
5. Особливості правового регулювання щорічних відпусток.

Література: конспект лекцій.

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
3. Гаращенко Л.П. Правове регулювання відпусток за законодавством України : монографія / Л.П. Гаращенко. –К. : Ред. газ «Іменем Закону», Павлім, 2003. – 172 с.
4. Директива Європейського парламенту і Ради № 2003/88/ЄЕС «Про деякі аспекти організації робочого часу» від 4 листопада 2003 р., (Офіційний вісник ЄС, L 045/19, 18 лютого 1975 р., с. 32-35).
5. Директива Європейського парламенту і Ради № 2003/88/ЄЕС «Про деякі аспекти організації робочого часу» від 4 листопада 2003 р., //OfficialJournal. – L 299. –2003. – Р. 0009 – 0019.
6. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 3 травня 1996 року. // URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_062
7. Загальна декларація прав людини ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1948 // URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015
8. Конвенція МОП № 132 «Про оплачувані відпустки» (1970 р.) URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_022
9. Конвенція МОП № 140 «Про оплачувані учбові відпустки» (1974 р.) URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_261
10. Конвенція МОП № 47 «Про скорочення робочого часу до сорока годин на тиждень» (1935 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_145
11. Мельник К. Ю. Трудове право України : підручник / К. Ю. Мельник. Харків : Діса плюс, 2014. 480 с.
12. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966 // URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042
13. Порядок застосування Переліку виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня: затв. наказом М-ва праці та соціальної політики України від 23.03.2001 р. № 122 // Офіц.вісн. України. – 2001. -

№ 14. – Ст. 634.

14. Про відпустки : закон України від 15 листоп. 1996 р. № 504/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 2. Ст. 4.
15. Про затвердження Переліку виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня : постанова Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2001 р. № 163 // Офіційний вісник України. 2001. № 9. Ст. 352.
16. Про затвердження Списків виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці : постанова Кабінету Міністрів України від 17 листоп. 1997 р. № 1290 // URL: zakon.rada.gov.ua.
17. Про затвердження умов, тривалості, порядку надання та оплати творчих відпусток : постанова Кабінету Міністрів України від 19.01.1998 р. № 45 // Офіц.вісн. України. – 1998. - № 3.
18. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: закон України 15.03.2022 р. № 2136-IX //// База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
19. Ситницька О.А. Юридичні гарантії права на працю та права на відпочинок за трудовим законодавством України : монографія /О.А. Ситницька. – Хмельницький : Вид-во Хмельницький університет управління та права, 2010. – 168 с.
20. Трудове право України : підручник / [автор. кол.: С. М. Бортник, К. Ю. Мельник, Л. В. Могілевський та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2019. – 408 с.
21. Трудове право України: академічний курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Пилипенко П. Д. та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.
22. Трудове право: підручник / В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін. ; за ред. В. В. Жернакова. Х. : Право, 2012. 496 с.

Підготуйте самостійно письмове рішення наступних практичних задач:

1. Комбайнер сільськогосподарського підприємства Романенко, який в період жнив працював по 10 – 12 годин на добу, став вимагати додаткової оплати праці за роботу в надурочний час та за роботу в святкові і неробочі дні, посилаючись на відповідні норми законодавства про працю.

Чи правомірні його вимоги? Чи в даному випадку трудові відносини є предметом трудового права?

2. Технолог Токарева звернулася з заявою до директора заводу “Оріон” з проханням встановити їй неповний робочий тиждень, оскільки вона змушена здійснювати догляд за важко хворим батьком, що проживає з нею в одній квартирі, а також вона одна виховує дитину у віці 12 років. Директор заводу відмовив у проханні Токаревої, посилаючись на те, що умови виробництва не дозволяють йому дати згоду на встановлення неповного робочого часу і запропонував їй звільнитися за власним бажанням.

Які підстави і порядок встановлення неповного робочого часу ?

Чи законні дії директора заводу?

3. У зв’язку з необхідністю завершення ремонтно-будівельних робіт у строк бригадир Єгоров запропонував робітникам залишитися після роботи на дві години протягом трьох днів підряд. Після здачі об’єкта в експлуатацію робітники поцікавилися у начальника будівельного комбінату, як буде компенсована надурочна робота. Однак начальник відповів, що ніякого розпорядження про залучення працівників до надурочних робіт він не видавав, крім того, працівники отримали премію за здачу об’єкта у строк.

Чи мала місце в цьому випадку надурочна робота?

Який порядок залучення до надурочної роботи?

4. З Романюком був укладений договір про внутрішнє сумісництво. Згідно з цим договором працівник працював додатково 16 годин на тиждень, отримуючи доплату за фактично відпрацьований час. Романюк звернувся до КТС з заявою про оплату 16 годин на тиждень як надурочної роботи, пояснивши, що договір про внутрішнє сумісництво укладався лише для того, щоб звільнити роботодавця від обов’язку оплачувати у підвищеному розмірі надурочно відпрацьований час та від відповідальності за порушення граничних норм застосування надурочних робіт. КТС відмовила у задоволенні цих вимог, посилаючись на те, що роботодавець не повинен оплачувати роботу, що виконується на умовах сумісництва у підвищеному розмірі.

Чи правомірне рішення КТС?

5. Начальник автобази Васильєв запросив на роботу двох зварників для ремонту підсобних приміщень. Трудовий договір у письмовій формі з ними не був укладений, з наказом про прийняття на роботу їх не ознайомили, однак у відділі кадрів повідомили, що вони можуть приступити до роботи. Оплата проводилася в кінці кожного місяця за витратними ордерами. Через шість місяців, коли робота була закінчена, зварникам оголосили, що вони звільнені. Зварники проти звільнення не заперечували, але вимагали щоб їм виплатили грошову компенсацію за невикористану відпустку.

Які порушення трудового законодавства були допущені адміністрацією автобази відносно цих робітників?

Чи є законними вимоги цих робітників?

6. Громадянин Сивокінь Ігор, після закінчення другого курсу професійно-технічного закладу у віці 16 років і 6 місяців поступив на роботу в квітні місяці на завод «Радіореле» слюсарем. Через чотири місяці він написав заяву про надання йому чергової відпустки.

Як ви вважаєте, чи повинен роботодавець надати йому відпустку? Яка буде її тривалість, якщо у слюсаря вона, відповідно до законодавства, складає 24 календарних дні?

7. Головний інженер підприємства «ОРИЗОН» Правосуд Семен відмовився виконувати наказ директора підприємства про залучення його до надурочних робіт, у зв'язку з тим, що був розлучений, мав неповнолітню доньку та повинен був доглядати за хворою матусею. Директор застосував до працівника догану.

Дайте правову оцінку ситуації.

Який порядок залучення працівників до надурочних робіт?

8. Працівниця ювелірної фабрики Валерія Кузіна - мати восьмирічної дитини-інваліда попросила директора встановити їй неповну тривалість робочого тижня - 30 годин. Директор ювелірної фабрики відмовив Кузіній, мотивуючи це тим, що їй було б краще взяти відпустку без збереження заробітної плати на два тижні.

Дайте правову оцінку ситуації. Обґрунтуйте свою відповідь використовуючи національну та міжнародну нормативно-правову базу.

Практичне заняття: Оплата праці та її нормування. Гарантії та компенсації

Навчальна мета заняття: поглиблення та розширення знань щодо правового регулювання оплати праці, структури заробітної плати та порядку її виплати, а також вироблення навичок із застосування положень трудового законодавства для вирішення ситуацій, що виникають у практичній діяльності в цій сфері.

Кількість годин: 4 год.

Місце проведення: аудиторія (комп'ютерний клас).

Навчальні питання:

1. Поняття оплата праці.
2. Структура заробітної плати.
3. Гарантії у сфері оплати праці.
4. Методи регулювання оплати праці.
5. Системи оплати праці.
6. Оплата праці при відхиленні від нормальних умов праці.
7. Гарантійні та компенсаційні виплати.

8. Нормування праці.

Теми для рефератів:

1. Проблеми реалізації гарантій у сфері оплати праці.
2. Договірний метод регулювання оплати праці.
3. Історія запровадження тарифної системи оплати праці.
4. Сучасні системи оплати праці.
5. Закордонний досвід нормування праці.

Література: конспект лекцій.

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
3. Божко В. М. Засади правового регулювання оплати праці: теоретичний аспект: монографія / В. М. Божко. Полтава : Полтав. нац. техн. ун-т ім. Юрія Кондратюка, 2011. 402 с.
4. Директива Ради № 75/117/ЄЕС «Про наближення законів держав-членів щодо застосування принципу рівної оплати праці для чоловіків та жінок» від 10 лютого 1975 р. (Офіційний вісник ЄС, L 288, 18 жовтня 1991 р.).
5. Директива Ради № 80/987/ЄЕС «Про захист працівників в разі неплатоспроможності їх роботодавця» від 20 жовтня 1980 р., URL:http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_658
6. Колот А.М. Оплата праці на підприємстві: організація та удосконалення / А.М. Колот. – К. : Фірма «Праця», 1997. – 192 с.
7. Конвенція МОП № 100 «Про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності» (1951 р.), URL:http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_002
8. Конвенція МОП № 131 «Про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються» (1970 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_149
9. Конвенція МОП № 95 «Про захист заробітної плати» (1949 р.), URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_146
10. Лагутін В.Д. Реформа оплати праці стимулюючого типу в Україні: теорія, концепція, практичні рекомендації і позиції : монографія / В.Д. Лагутін. – Луцьк : Ред. вид. «Вежа» Волинський державний університет ім.. Л. Українки, 2000. – 241 с.
11. Мельник К. Ю. Трудове право України : підручник / К. Ю. Мельник. – Харків : Діса плюс, 2014. – 480 с.
12. Положенням про порядок компенсації працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів її виплати : постанова Кабінету Міністрів України від 20 грудня 1997 р. № 1427 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1427-97-п>
13. Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати : постанова Кабінету Міністрів України від 08 лют. 1995 р. № 100 // ЗП

- України. 1995. № 4. Ст. 111.
14. Про оплату праці : закон України від 24 берез. 1995 р. № 108/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1995. — № 17. Ст. 121.
 15. Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери : постанова Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2002 р. № 1298. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1298-2002-п>
 16. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: закон України 15.03.2022 р. № 2136-IX //// База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
 17. Про практику застосування судами законодавства про оплату праці : постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 груд. 1999 р. № 13 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-99>.
 18. Трудове право України : підручник / [автор. кол.: С. М. Бортник, К. Ю. Мельник, Л. В. Могілевський та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2019. – 408 с.

План проведення заняття:

Перше практичне заняття необхідно розпочати з вивчення теорії оплати праці. Необхідно дослідити точки зору науковців щодо категорії «оплата праці», а також міжнародний досвід у сфері правового регулювання оплати праці.

Необхідно дослідити поняття «заробітна плата», структуру заробітної плати та структуру грошового забезпечення поліцейських.

Розглядаючи гарантії прав працівників на оплату праці, особливу увагу слід приділити особливу увагу аналізу такої державної гарантії, як мінімальна заробітна плата. Дослідити питання індексації заробітної плати та інших гарантій у цій сфері.

Вивчаючи методи регулювання оплати праці, слухачі магістратури повинні чітко знати, які питання у сфері оплати праці регулюються на державному рівні, а які – в договірному порядку.

Наприкінці першого практичного заняття необхідно вирішити задачі до даної теми.

Друге практичне заняття необхідно розпочати з вивчення історії запровадження тарифної системи оплати праці. Слухачі магістратури повинні знати елементи тарифної системи оплати праці. Необхідно вивчити досвід закордонних країн щодо запровадження сучасних систем оплати праці.

Необхідно визначити особливості в оплаті праці за роботу, яка здійснюється в умовах, що відхиляються від нормальних, а саме: на важких роботах, на роботах із шкідливими і небезпечними умовами праці, на роботах з особливими природними географічними і геологічними умовами та умовами підвищеного ризику для здоров'я; при виконанні робіт різної кваліфікації; при суміщенні професій (посад) і виконанні обов'язків тимчасово відсутнього

працівника тощо.

Підставою для оплати праці є виконання працівником встановлених норм праці. Слухачі магістратури повинні дослідити різновиди норм праці та висловити пропозиції з їх удосконалення.

Наприкінці другого практичного заняття необхідно вирішити задачі до даної теми.

Підготуйте самостійно письмове рішення наступних практичних задач:

1. Ткаченко працював товарознавцем у приватному магазині, а заробітну плату йому нараховували з розрахунку окладу продавця. Ткаченко звернувся до директора магазину з проханням про виплату йому різниці в окладах, оскільки оклад товарознавця більше ніж у продавця. Директор магазину роз'яснив Ткаченку, що він, влаштовуючись на роботу, знав про умови оплати праці, зокрема про те, що буде виконувати обов'язки товарознавця, а отримувати зарплату продавця.

До якого органу потрібно звернутися Ткаченку за вирішенням спору?

Вирішіть спір.

2. Лазарева працювала економістом, після закінчення восьми місяців роботи їй була надана відпустка згідно з графіком відпусток. Однак в оплаті відпустки на яку розраховувала Лазарева їй було відмовлено. Адміністрація мотивувала відмову тим, що підприємство не є державним і працівники отримують досить високу заробітну плату.

Лазарева звернулася за роз'ясненням до юридичної компенсації.

Якою повинна бути відповідь Лазаревій?

3. При укладенні колективного договору було прийнято Положення про преміювання працівників підприємства. У ньому вказувалося, що робітникам основних професій премія виплачується у розмірі 30% від заробітку за виконання і перевиконання завдань належної якості.

У травні місяці премію при виконанні вказаних умов належало виплатити усім працівникам відрядникам механічного цеху, однак її ніхто не отримав. Як пояснив начальник цеху, йому не було виділено коштів на виплату премії, через те, що ці кошти цех витратив у минулому місяці. Виник трудовий спір.

Чи правомірні дії адміністрації підприємства?

Чи мають право робітники звернутися до органу, який розглядає трудові спори, з вимогою про виплату премії.

4. Нормувальниці Курилко була надана відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Через два роки і три місяці Курилко за власним бажанням приступила до роботи і почала працювати на умовах неповного робочого часу.

Якою має бути оплата її праці – пропорційно відпрацьованому часу чи із виплатою посадового окладу за відпрацьований місяць у повному розмірі?

Тема № 4: Трудова дисципліна. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору

Семінарське заняття: Трудова дисципліна

Навчальна мета заняття: поглиблення та розширення знань щодо трудової дисципліни та методів її забезпечення, а також вироблення навичок із застосування положень трудового законодавства для вирішення ситуацій, що виникають у практичній діяльності в цій сфері.

Кількість годин: 2 год.

Місце проведення: аудиторія (комп'ютерний клас).

Навчальні питання:

1. Поняття трудової дисципліни та методи її забезпечення.
2. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку.
3. Заохочення: види та порядок застосування
4. Дисциплінарна відповідальність та її види.

Методичні вказівки:

Розглядаючи перше питання, необхідно проаналізувати поняття «трудова дисципліна», «технологічна дисципліна» та «виробнича дисципліна» та виробити власне ставлення до цих категорій. Також необхідно проаналізувати сучасні методи забезпечення дисципліни праці, що застосовуються у країнах ЄС.

Слухачі магістратури повинні дослідити правове регулювання правил внутрішнього трудового розпорядку та вміти складати правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства.

Особливо необхідно зупинитися на дослідженні місця заохочень у трудовому праві, знати різновиди заохочень та правила їх застосування до різних категорій працівників. Звернути увагу на види та порядок застосування заохочень в Національній поліції України. Проаналізувати відповідний закордонний досвід.

Вивчаючи дисциплінарну відповідальність, слухачі магістратури повинні дослідити склад дисциплінарного проступку, види дисциплінарної відповідальності, порядок накладення дисциплінарних стягнень та їх оскарження, а також вміти вирішувати практичні задачі у цій сфері. Слід

проаналізувати види та порядок застосування дисциплінарних стягнень в Національній поліції України та надати наукові пропозиції з їх удосконалення.

Теми для рефератів:

1. Стан правового регулювання дисципліни праці.
2. Сучасні методи забезпечення дисципліни праці.
3. Проблеми правового регулювання дисциплінарної відповідальності.
4. Заохочення у трудовому праві.
5. Особливості застосування заохочень до поліцейських.

Література: конспект лекцій.

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
3. Барабаш О.Т. Дисципліна праці : навчальний посібник / О.Т. Барабаш. – Х. : УкрЮр, 1994. – 52 с.
4. Венедіктов В. С. Юридична відповідальність працівників ОВС України : моногр. / В. С. Венедіктов. Х. : Нац. ун-т внутр. Справ. —2003. 269 с.
5. Кутоманов Д. Є. Методи забезпечення трудової дисципліни: теоретико-прикладні аспекти: монографія / Д. Є. Кутоманов. – Харків: Діса плюс, 2015. – 448 с.
6. Лазор І. В. Юридичні і соціальні аспекти дисципліни праці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / І. В. Лазор ; НАН України, Ін- т держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2011. – 20 с.
7. Мельник К. Ю. Трудове право України : підручник / К. Ю. Мельник. Харків : Діса плюс, 2014. 480 с.
8. Подорожній Є.Ю. Проблеми теорії та практики юридичної відповідальності у трудовому праві України: монографія. / Є.Ю. Подорожній. – Х.: НікаНова, 2016. – 402 с.
9. Правові засади дисциплінарної відповідальності державних службовців в Україні : монографія / О. Д. Новак ; за заг. ред. В. В. Зуй. – Х. : Право, 2015. – 200 с.
10. Про державні нагороди : Закон України від 16.03.2000 р. № 1549-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 21. – Ст. 162.
11. Про державну службу : закон України від 10 груд. 2015 р. № 3723-XII URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
12. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15 березня 2018 р. № 2337-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), - 2018, - № 29, - Ст.233.
13. Про Національну поліцію : закон України від 2 липня 2015 р. №580-VII URL: <http://www.golos.com.ua/article/257729>.

14. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: закон України 15.03.2022 р. № 2136-IX //// База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
15. Про практику розгляду судами трудових спорів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 06 листоп. 1992 р. № 9 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>.
16. Трудове право України : підручник / [автор. кол.: С. М. Бортник, К. Ю. Мельник, Л. В. Могілевський та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2019. – 408 с.
17. Трудове право України: академічний курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Пилипенко П. Д. та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.
18. Трудове право: підручник / В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін. ; за ред. В. В. Жернакова. Х. : Право, 2012. 496 с.

Підготуйте самостійно письмове рішення наступних практичних задач:

1. У правилах внутрішнього трудового розпорядку підприємства містяться пункти, що передбачають позбавлення відпустки за прогул без поважної причини, накладення штрафу в розмірі двох мінімальних заробітних плат на особу, яка з'явилась на робочому місці в нетверезому стані, а також за порушення трудової дисципліни позбавлення премії, передбаченої системою оплати праці.

Дайте правову оцінку вказаним положенням.

2. Головний інженер швейної фабрики був звільнений за появу на роботі в нетверезому стані за п.7 ст.40 КЗпП України, Головний інженер звернувся до суду з позовом про поновлення на роботі, посиляючись на те, що в нетверезому стані він перебував після закінчення робочого дня.

Яке рішення повинен винести суд?

Який порядок звільнення за п.7 ст.40 КЗпП України?

3. Механік будівельної компанії Івченко був відсутній на робочому місці протягом першої половини робочого дня. У пояснювальній записці яку від нього вимагав директор підприємства про причини відсутності протягом чотирьох годин, Івченко вказав, що на прохання іншого механіка цього ж підприємства надавав йому допомогу в ремонті екскаватора на його робочому місці у сусідньому гаражі. Наступного дня був виданий наказ про звільнення Івченка за п.4 ст. 40 КЗПп України за відсутність на робочому місці більше трьох годин без поважної причини.

Вважаючи звільнення незаконним Івченко звернувся до суду з позовом про поновлення на роботі і оплату за час вимушеного прогулу.

Як вирішити дану справу?

4. Працівниця Юлія Мартинова за образу керівника одного з відділів меблевого заводу «Лівс» Ігора Пелиха у публічному місці (в кафе поблизу заводу) отримала догану, а також її було притягнуто до матеріальної відповідальності, з огляду на те, що такі дії були вчинені публічно і вони вплинули негативно, зі слів Ігора Пелиха, на ділову репутацію заводу.

Як ви вважаєте, чи правомірні дії керівника відділу меблевого заводу Ігора Пелиха? Відповідь обґрунтуйте.

5. Власниця пекарні «Свіжа паляниця» Розанна Ігорівна притягнула до дисциплінарної відповідальності продавчиню Валентину Варкіну за те, що працівниця у робочий час виконувала свою особисту роботу, яка їй не доручалась.

У суді під час розгляду справи Валентина Варкіна зазначила, що вона виконувала усі доручення власниці і в робочий час і у вільний час. А лише на перервах для обіду працювала над контрольними роботами, рефератами та курсовими, оскільки навчається ще й в Університеті харчової промисловості. Власниця пекарні про цю обставину не знала.

На вашу думку, як справу має вирішити суд?

Практичне заняття: Матеріальна відповідальність сторін трудового договору

Навчальна мета заняття: засвоєння, поглиблення та розширення знань щодо сутності та видів матеріальної відповідальності, а також вироблення навичок із застосування положень трудового законодавства для вирішення ситуацій, що виникають у практичній діяльності в цій сфері.

Кількість годин: 4 год.

Місце проведення: аудиторія (комп'ютерний клас).

Навчальні питання:

1. Поняття та види матеріальної відповідальності.
2. Матеріальна відповідальність працівників.
3. Визначення розміру шкоди, заподіяної працівником, та порядок її відшкодування.
4. Матеріальна відповідальність роботодавця.

Теми для рефератів:

1. Умови та підстави матеріальної відповідальності працівника.

2. Обмежена матеріальна відповідальність працівників.
3. Повна матеріальна відповідальність працівників.
4. Колективна матеріальна відповідальність працівників.
5. Особливості матеріальної відповідальності роботодавців.

Література: конспект лекцій.

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
3. Венедіктов В. С. Юридична відповідальність працівників ОВС України : моногр. / В. С. Венедіктов. Х. : Нац. ун-т внутр. справ. —2003. 269 с.
4. Мельник К. Ю. Трудове право України : підручник / К. Ю. Мельник. — Харків : Діса плюс, 2014. — 480 с.
5. Подорожній Є.Ю. Проблеми теорії та практики юридичної відповідальності у трудовому праві України: монографія. / Є.Ю. Подорожній. — Х.: НікаНова, 2016. — 402 с.
6. Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостатчею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей : закон України від 06 черв. 1995 р. № 217/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 22. Ст. 173.
7. Про затвердження Переліку робіт, при виконанні яких може запроваджуватися колективна (бригадна) матеріальна відповідальність, умови її застосування і Типового договору про колективну (бригадну) матеріальну відповідальність : наказ Міністерства праці України від 12 трав. 1996 р. № 43 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0286-96>
8. Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей : постанова Кабінету Міністрів України від 22 січ. 1996 р. № 116 // ЗП України. 1996. № 6.— Ст. 192.
9. Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати : постанова Кабінету Міністрів України від 08 лют. 1995 р. № 100 // ЗП України. 1995. № 4. Ст. 111.
10. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: закон України 15.03.2022 р. № 2136-IX //// База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
11. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками : постанова Пленуму Верховного Суду України від 29 грудня 1992 р. № 14 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-92>
12. Трудове право України : підручник / [автор. кол.: С. М. Бортник, К. Ю. Мельник, Л. В. Могілевський та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. — Харків, 2019. — 408 с.

13. Трудове право України: академічний курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Пилипенко П. Д. та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.
14. Трудове право: підручник / В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін. ; за ред. В. В. Жернакова. Х. : Право, 2012. 496 с.
15. Хуторян Н. М. Теоретичні проблеми матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин : моногр. / Н. М. Хуторян. К. : Ін-т держави і права ім. В. М.Корецького НАН України, 2002. 264 с.

План проведення заняття:

Перше практичне заняття необхідно розпочати з дослідження правової природи матеріальної відповідальності. Проаналізувати точки зору науковців щодо поняття матеріальної відповідальності. Визначити спільні та відмінні риси матеріальної та дисциплінарної відповідальності, а також вміти розмежовувати матеріальну відповідальність у трудовому праві та майнову відповідальність у цивільному праві.

Необхідно проаналізувати умови та підстави настання матеріальної відповідальності працівників. Особливу увагу приділити категорії пряма дійсна шкода. Вивчити випадки обмеженої та повної матеріальної відповідальності, чітко знати правила їх застосування. Особливу увагу приділити дослідженню правового регулювання колективної (бригадної) матеріальної відповідальності.

Наприкінці першого практичного заняття необхідно вирішити задачі до даної теми.

Друге практичне заняття необхідно розпочати з дослідження правового регулювання порядку визначення розміру шкоди, заподіяної працівником роботодавцю. Слухачам магістратури слід вміти визначати розмір такої шкоди та знати порядок її відшкодування.

Необхідно дослідити правове регулювання матеріальної відповідальності роботодавця та надати наукові пропозиції з його удосконалення.

Наприкінці другого практичного заняття необхідно вирішити задачі до даної теми.

Підготуйте самостійно письмове рішення наступних практичних задач:

1. Токар Петренко під час робочої зміни виготовляв тягу для власного автомобіля. При виконання цієї роботи згорів мотор станка, ремонт якого обійшовся в 30000грн. директор заводу підготував розпорядження про утримання із заробітної плати Петренка суми, що дорівнює його середньомісячній заробітній платі (18000грн.). Юрисконсульт це розпорядження не візував, пославшись на те, що Петренко повинен нести відповідальність у повному розмірі шкоди.

Чи ця позиція у даному випадку є правильною? Чи можна розпорядженням директора стягнути з працівника шкоду у розмірі середньо місячного заробітку. А про стягнення решти суми звернутися з позовом до районного суду?

2. Лаборант Воронков проводячи лабораторні дослідження, підключив прилад до мережі високої напруги, внаслідок чого останній був приведений до повної непридатності. Наказом по інституту Воронкову було оголошено догану, і на нього був покладений обов'язок відшкодувати заподіяну шкоду у повному розмірі. Воронков заперечував, указуючи на те, що прилад він пошкодив випадково. А застосування двох стягнень за один проступок є незаконним.

Чи можливе одночасне застосування дисциплінарної і матеріальної відповідальності до працівника?

Чи є умисна вина необхідною умовою для покладення на працівника матеріальної відповідальності?

Яку відповідальність може нести Воронков за знищення приладу?

3. Із вини завідувача складу Філімонова зіпсувалося дві тони м'ясних продуктів. Втрати становили 30000 грн. Філімонов пояснив, що м'ясопродукти були зіпсовані у зв'язку з відключенням електроенергії. Крім того, він зауважив, що деякі м'ясопродукти можуть бути використані (в м'ясні консерви, строк реалізації яких не закінчився, а умови зберігання дотримані).

Чи може бути притягнутий до відповідальності Філімонов?

Які умови притягнення працівників до матеріальної відповідальності?

Тема № 5: Трудові спори

Семінарське заняття: Індивідуальні трудові спори

Навчальна мета заняття: поглиблення та розширення знань щодо поняття, видів та порядку вирішення індивідуальних трудових спорів, а також вироблення навичок із застосування положень трудового законодавства для вирішення ситуацій, що виникають у практичній діяльності в цій сфері.

Кількість годин: 2 год.

Місце проведення: аудиторія (комп'ютерний клас).

Навчальні питання:

1. Поняття та причини індивідуальних трудових спорів.
2. Сторони та види індивідуальних трудових спорів.
3. Порядок вирішення індивідуального трудового спору комісією по трудових спорах.

4. Порядок вирішення індивідуального трудового спору судом.

Методичні вказівки:

Розглядаючи перше питання, необхідно дослідити поняття «індивідуальний трудовий спір» та проаналізувати точки зору науковців щодо цієї категорії. Досліджуючи причини виникнення індивідуальних трудових спорів, необхідно проаналізувати причини об'єктивного та суб'єктивного характеру.

Слухачі магістратури мають дослідити правове визначення сторін та видів індивідуальних трудових спорів, розуміти права та обов'язки сторін індивідуальних трудових спорів.

Вивчаючи порядок вирішення індивідуального трудового спору комісією по трудових спорах, слухачі магістратури повинні проаналізувати правовий статус комісії по трудовим спорам та порядок її утворення, дослідити строки розгляду трудового спору в комісії по трудовим спорам та порядок виконання її рішень.

Слухачі магістратури повинні дослідити особливості вирішення індивідуальних трудових спорів у судах, вміти вирішувати практичні задачі із застосування норм матеріального та процесуального права для вирішення конкретних індивідуальних трудових спорів.

Теми для рефератів:

1. Проблеми вирішення індивідуальних трудових спорів в Україні.
2. Правовий статус комісії по трудових спорах.
3. Особливості судового порядку розгляду індивідуальних трудових спорів.
4. Особливий порядок вирішення індивідуальних трудових спорів.

Література: конспект лекцій.

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
3. Бурак В.Я. Трудові спори: порядок їх вирішення в Україні /В.Я. Бурак. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2003. – 382 с.
4. Жигалкін П. І. Судова практика та її значення для регулювання відносин у сфері праці : моногр. / П. І. Жигалкін, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко. Х. : ФІНН, 2008. 544 с.
5. Лагутіна І.В. Форми захисту трудових прав працівників : монографія / І.В. Лагутіна. – Одеса : Фенікс, 2008. – 160 с.
6. Лазор В. В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і порядок їх вирішення на сучасному етапі : моногр. / В. В. Лазор. Луганськ : Література, 2004. 352 с.
7. Мельник К. Ю. Трудове право України : підручник / К. Ю. Мельник. – Харків : Діса плюс, 2014. – 480 с.

8. Пилипенко П. Д. Проблеми теорії трудового права : моногр. / П. Д. Пилипенко. Л. : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 1999. 214 с.
9. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: закон України 15.03.2022 р. № 2136-IX //// База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
10. Про практику розгляду судами трудових спорів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 06 листоп. 1992 р. № 9 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>.
11. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : закон України від 15 верес. 1999 р. № 1045-XIV // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 45. Ст. 397.
12. Соціально-трудова відносина та вирішення трудових спорів [Текст] / Національна служба посередництва і ... В. М. Руденко. - К. : Основа, 2002. – 712 с.
13. Трудове право України : підручник / [автор. кол.: С. М. Бортник, К. Ю. Мельник, Л. В. Могілевський та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2019. – 408 с.
14. Трудове право України: академічний курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Пилипенко П. Д. та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.
15. Трудове право: підручник / В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін. ; за ред. В. В. Жернакова. Х. : Право, 2012. 496 с.
16. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), - 2004, - № 40-41, 42, - Ст.492.
17. Чанишева Г. І. Колективні відносини у сфері праці: теоретико-правовий аспект : моногр. / Г. І. Чанишева. О. : Юрид. Л-ра, 2001. 328 с.
18. Щотова Ю.М. Професійні спілки як особливий суб'єкт трудового права України: монографія / Ю.М. Щотова.– К.: Генеза, 2014.– 360 с.

Підготуйте самостійно письмове рішення наступних практичних задач:

1. За систематичне порушення трудової дисципліни механік Дмитренко був звільнений з роботи на підставі п. 3 ст. 40 КЗпП. Вважаючи таке стягнення як звільнення з роботи дуже суворим, Дмитренко не оспорує факту порушення ним трудової дисципліни, звернувся до місцевого суду із заявою про порушення вимог ст. 149 КЗпП України, відповідно до якої при накладенні дисциплінарного стягнення повинен враховуватися ступінь тяжкості вчиненого проступку і заподіяна ним шкода, обставини, за яких вчинено проступок, і попередня робота працівника. Тому просив суд замінити суворе стягнення – звільнення з роботи, на менш суворе – догану. При цьому

Дмитренко заявив, що для себе він зробив відповідні висновки і більше порушувати трудову дисципліну не буде.

Представник відповідача в судовому засіданні висловив думку про вирішення цього питання на розсуд суду.

Яке рішення може винести суд?

2. Водій автокомбінату Демидов у зв'язку з ремонтом його автомашини був переведений на іншу роботу як вантажник. За відмову від переведення на цю роботу Демидов був звільнений за прогул.

Демидов звернувся до місцевого районного суду з позовом про поновлення на колишній роботі.

Яке рішення повинен винести суд?

3. Громадянин Архип Петриченко звернувся до суду з позовом про виплату йому заборгованості по заробітній платі з 22 березня по 10 липня 2021 року. У суді представник від роботодавця пояснив, що заробітна плата Петриченко не виплачувалась з 01 квітня по 22 червня поточного року через простій, який трапився з вини працівника. Представник працівника вказав, що оскільки трудові правовідносини існували протягом простою, то мінімальну заробітну плату роботодавець має виплатити.

Як ви вважаєте, яке рішення має прийняти суд? Відповідь обґрунтуйте.

Практичне заняття: Колективні трудові спори

Навчальна мета заняття: поглиблення та розширення знань щодо поняття, видів та порядку вирішення колективних трудових спорів, а також вироблення навичок із застосування положень трудового законодавства для вирішення ситуацій, що виникають у практичній діяльності в цій сфері.

Кількість годин: 4 год.

Місце проведення: аудиторія (комп'ютерний клас).

Навчальні питання:

1. Поняття та причини колективних трудових спорів.
2. Сторони та види колективних трудових спорів.
3. Момент виникнення колективного трудового спору.
4. Порядок вирішення колективного трудового спору примирною комісією.
5. Порядок вирішення колективного трудового спору трудовим арбітражем.
6. Порядок оголошення та проведення страйку.

Теми для рефератів:

1. Історія національного законодавства про вирішення колективних трудових спорів.
2. Проблеми застосування примирних процедур в Україні.
3. Правовий статус Національної служби посередництва та примирення.
4. Право на страйк в Україні.

Література: конспект лекцій.

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
3. Бурак В.Я. Трудові спори: порядок їх вирішення в Україні /В.Я. Бурак. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2003. – 382 с.
4. Лагутіна І.В. Форми захисту трудових прав працівників : монографія / І.В. Лагутіна. – Одеса : Фенікс, 2008. – 160 с.
5. Лазор В. В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і порядок їх вирішення на сучасному етапі : моногр. / В. В. Лазор. Луганськ : Література, 2004. 352 с.
6. Мельник К. Ю. Трудове право України : підручник / К. Ю. Мельник. – Харків : Діса плюс, 2014. – 480 с.
7. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності : закон України від 22. червн. 2012 р. № 5026-VI // Відомості Верховної Ради України. 2013. № 22. Ст. 216.
8. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: закон України 15.03.2022 р. № 2136-IX /// База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
9. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : закон України від 03 берез. 1998 р. № 137/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1998. —№ 34.—Ст. 227.
10. Про практику розгляду судами трудових спорів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 06 листоп. 1992 р. № 9 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>.
11. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : закон^[1]_[SEP] України від 15 верес. 1999 р. № 1045-XIV // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 45. Ст. 397.
12. Про утворення Національної служби посередництва і примирення : указ Президента України від 17 листоп. 1998 р. № 1258/98 // Офіційний вісник України. 1998. № 46. Ст. 1684.
13. Сокол М.В. Порядок вирішення колективних трудових спорів і конфліктів в Україні : монографія / М.В. Сокол. – Луцьк : Друк. ВВ. Іванюк В.П., 2011. – 208 с.
14. Соціально-трудові відносини та вирішення трудових спорів [Текст] / Національна служба посередництва і ... В. М. Руденко. - К. : Основа, 2002. – 712 с.

- 15.Трудове право України : підручник / [автор. кол.: С. М. Бортник, К. Ю. Мельник, Л. В. Могілевський та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2019. – 408 с.
- 16.Трудове право України: академічний курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Пилипенко П. Д. та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.
- 17.Трудове право: підручник / В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін. ; за ред. В. В. Жернакова. Х. : Право, 2012. 496 с.
- 18.Чанишева Г. І. Колективні відносини у сфері праці: теоретико-правовий аспект : моногр. / Г. І. Чанишева. О. : Юрид. Л-ра, 2001. 328 с.
- 19.Швець Н.М. Право на страйк та умови його реалізації : монографія / Н.М. Швець. – Х. : Право, 2009. – 224 с.
- 20.Щотова Ю.М. Професійні спілки як особливий суб'єкт трудового права України: монографія / Ю.М. Щотова.– К.: Генеза, 2014.– 360 с.

План проведення заняття:

На початку першого практичного заняття необхідно дослідити поняття «колективний трудовий спір» та проаналізувати точки зору науковців щодо цієї категорії. Досліджуючи причини виникнення колективних трудових спорів, необхідно проаналізувати причини об'єктивного та суб'єктивного характеру.

Слухачі магістратури мають дослідити правове визначення сторін та видів колективних трудових спорів, розуміти права та обов'язки сторін колективних трудових спорів.

На занятті необхідно дослідити питання формування вимог найманих працівників до роботодавця та правову регламентацію моменту виникнення колективного трудового спору.

Слухачі магістратури повинні знати, які колективні трудові спори розглядаються примирною комісією, дослідити порядок її утворення та порядок вирішення нею колективного трудового спору, а також вивчити правовий статус незалежного посередника.

Наприкінці першого практичного заняття необхідно вирішити задачі до даної теми.

Друге практичне заняття необхідно розпочати з дослідження тих колективних трудових спорів, які розглядаються трудовим арбітражем. Необхідно дослідити порядок вирішення трудовим арбітражем колективного трудового спору, а також вивчити правовий статус трудового арбітра.

Досліджуючи право на страйк, слухачі магістратури повинні проаналізувати порядок оголошення та проведення страйку в Україні. Слід звернути увагу на стан дотримання гарантій прав працівників під час страйку, знати, які страйки є незаконними та які наслідки участі в незаконному страйку. Дослідити практику застосування страйків поліцейськими у країнах ЄС.

Наприкінці другого практичного заняття необхідно вирішити задачі до

даної теми.

Підготуйте самостійно письмове рішення наступних практичних задач:

1. Загальні збори колективу механічного цеху, які обговорювали стан охорони праці на виробництві, прийняли рішення поставити перед директором заводу питання про необхідність вжиття термінових заходів по ремонту вікон, оскільки шибки побиті, в цеху постійні протяги, що призводить до простудних захворювань майже всіх працівників. Колектив цеху доручив голові профспілкового комітету Грінченко довести рішення трудового колективу механічного цеху до відома директора заводу.

На другий день Грінченко записався на прийом до директора і був ним прийнятий. Директор уважно вислухав Грінченко і пообіцяв вжити необхідних заходів.

Прошло декілька днів, але в цеху нічого не змінилося. Група працівників звернулася до Грінченко із запитанням, чи виконав він доручення трудового колективу і чи можуть вони за відсутності дій з боку директора оголосити страйк.

Дайте аргументовану відповідь працівникам?

2. Колектив ливарного цеху станко-будівельного заводу міста Миколаїва після тривалих намагань добитися від керівництва заводу належних умов праці при проведенні піскоструйних робіт вирішив провести страйк, про що письмово доповів адміністрації за два тижні.

Адміністрація заводу, посилаючись на відсутність матеріальних коштів для встановлення дорогого вентиляційного обладнання, звернулася до суду з вимогою визнати страйк, який намагається провести колектив ливарного цеху, незаконним.

Яке рішення повинен прийняти суд?

3. Представниці трудового колективу швейної фабрики ЗАТ «Хуторяночка» звернулись до суду з приводу врегулювання трудового спору, що виник при внесенні змін до колективного договору на швейній фабриці. Було внесено змінені до таких розділів як: нормування і оплати праці, встановлення форм, систем, розмірів заробітної плати та інших видів трудових виплат (доплат, надбавок, премій та ін.);

Дайте правову оцінку діям представниць трудового колективу швейної фабрики.

Яким чином повинно бути вирішено дане питання та в яких інстанціях?

3. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

- 1) [Трудове право України : підручник / \[автор. кол.: С. М. Бортник, К. Ю. Мельник, Л. В. Могілевський та ін.\]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2019. – 408 с.](#)
- 2) [Мельник К. Ю. Трудове право України : підручник / К. Ю. Мельник. – Харків : Діса плюс, 2014. – 480 с.](#)
- 3) [Лукаш С. С. Співвідношення централізованого і локального регулювання трудових відносин в умовах ринкової економіки: монографія / С. С. Лукаш. – Х. : ФІНН, 2009. – 368 с.](#)
- 4) [Мельник К. Ю. Проблеми правового регулювання трудових відносин службовців правоохоронних органів : монографія / К. Ю. Мельник. – Х. : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2009. – 360 с.](#)
- 5) [Мельник, К. Ю. Проблеми юридичних гарантій трудових прав працівників при укладенні, зміні та розірванні трудового договору : монографія / К. Ю. Мельник, А. О. Бабенко. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 240 с.](#)
- 6) [Мельник К. Ю. Проблеми правового регулювання виникнення трудових правовідносин з поліцейськими : монографія /К. Ю. Мельник, С. М. Бортник, О. В. Худякова // за заг.ред. К. Ю. Мельника; Харк. нац. ун-т внутр. справ –Х.:У справі, 2017. – 230 с.](#)
- 7) [Актуальні проблеми трудового законодавства, законодавства про державну службу та службу в правоохоронних органах: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції \(м. Харків, 16 листопада 2018 р.\) ; за заг. ред. К. Ю. Мельника. – Х. : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2018. – 427 с.](#)
- 8) [Напрями розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю кафедри трудового та господарського права Харківського національного університету внутрішніх справ \(м. Харків, 3 листопада 2017 р.\) ; за заг. ред. К. Ю. Мельника. – Х.: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. – 462 с.](#)
- 9) [Сфера дії трудового права та права соціального забезпечення : матеріали V Всеукраїнської наук.-практ. конф. \(м. Харків, 28 жовтня 2016 р.\) ; за заг. ред. К. Ю. Мельника / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2016. – 426 с.](#)
- 10) [Сучасні проблеми трудового та пенсійного законодавства : матеріали IV Всеукраїнської наук.-практ. конф. \(м. Харків, 27 листопада 2015 р.\) ; за заг. ред. К. Ю. Мельника / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2015. – 354 с.](#)
- 11) [Єдність і диференціація трудового права та права соціального](#)

- забезпечення : матеріали III Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 листоп. 2014 р.) ; за заг. ред. К. Ю. Мельника / МВС України ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2014. – 324 с.
- 12) Трудове законодавство: шляхи реформування : матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Харків, 12 квіт. 2013 р.) ; за заг. ред. К. Ю. Мельника / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2013. – 364 с.
 - 13) Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
 - 14) Кодекс законів про працю України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
 - 15) Про Національну поліцію : закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379.
 - 16) Про відпустки : закон України від 15 листопада 1996 р. № 504/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 2. Ст. 4.
 - 17) Про зайнятість населення : закон України 5 липня 2012 р. № 5067-VI // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 24, ст.243.
 - 18) Про соціальний діалог в Україні: закон України від 23.12.2010 р. № 2862-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 28, ст.255 .
 - 19) Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності : закон України від 22. червня 2012 р. № 5026-VI // Відомості Верховної Ради України. 2013. № 22. Ст. 216.
 - 20) Про колективні договори і угоди : закон України від 1 липня 1993 р. № 3356-XII // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 36. Ст. 361.
 - 21) Про оплату праці : закон України від 24 березня 1995 р. № 108/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 17. Ст. 121.
 - 22) Про охорону праці : закон України від 14 жовтня 1992 р. № 2694-XII // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 49. Ст. 668.
 - 23) Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : закон України від 3 березня 1998 р. № 137/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1998. № 34.Ст. 227.
 - 24) Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : закон України від 21 березня 1991 р. № 875-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 21. Ст. 252.
 - 25) Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : закон України від 15 вересня 1999 р. № 1045-XIV // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 45. Ст. 397.
 - 26) Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : закон України від 5 лютого 1993 р. № 2998-XII // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 16. Ст. 167.
 - 27) Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: закон України 15.03.2022 р. № 2136-IX /// База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
 - 28) Про практику застосування судами законодавства про оплату праці :

- постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 грудня 1999 р. № 13.
- 29) Про практику розгляду судами трудових спорів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 06 листопада 1992 р. № 9.

Додаткова:

- 30) Андріїв В. М. Юридичний механізм забезпечення трудових прав працівників: монографія / В.М. Андріїв. Чернігів : Черніг. держ. ін.-т права, соц. технологій та праці, 2011. 305 с.
- 31) Венедіктов В. С. Юридична відповідальність працівників ОВС України : моногр. / В. С. Венедіктов. Х. : Нац. ун-т внутр. справ. —2003. 269 с.
- 32) Венедіктов С. В. Теоретико-правові засади сучасної концепції трудового правовідношення в Україні: монографія / С. В. Венедіктов. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 224 с.
- 33) Гончарук В.В. Правове регулювання змін умов праці працівників органів внутрішніх справ : [монографія] / Гончарук В.В. – Харків : Тимченко, 2011. – 206 с.
- 34) Жигалкін П. І. Судова практика та її значення для регулювання відносин у сфері праці : моногр. / П. І. Жигалкін, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко. Х. : ФІНН, 2008. 544 с.
- 35) Іншин М. І. Правове регулювання службово-трудова відносин в Україні : моногр. / М. І. Іншин. Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. 337 с.
- 36) Коваленко О.О. Свобода волі працівника і роботодавця та її вплив на укладання, зміну та припинення трудового договору : монографія / О.О. Коваленко. – Х. : ХНАДУ, 2015. – 348 с.
- 37) Костюк В. Л. Правосуб'єктність у трудовому праві: проблеми теорії та практики: монографія / В. Л. Костюк. К. : Видавець Карпенко В. М., 2012.— 464 с.
- 38) Мельничук Н. О. Договірне регулювання трудових відносин в нових економічних умовах: монографія / Н. О. Мельничук. К. : Хай-Тек Прес, 2012.— 340 с.
- 39) Пилипенко П. Д. Проблеми теорії трудового права : моногр. / П. Д. Пилипенко. Л. : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 1999. 214 с.
- 40) Подорожній Є.Ю. Проблеми теорії та практики юридичної відповідальності у трудовому праві України: монографія. / Є.Ю. Подорожній. – Х.: НікаНова, 2016. – 402 с.
- 41) Прилипко С. М. Трудове право України : підруч. 2-ге вид., переробл. і доповн. / С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко. Х. : ФІНН, 2009. 728 с.
- 42) Сільченко С. О. Строковий трудовий договір за законодавством України: поняття, види, умови укладення, зміни та припинення: монографія / С. О. Сільченко. Х. : Золоті сторінки, 2005. 204 с.

- 43) Слюсар А. М. Правовий статус суб'єктів трудового права України: теоретико-правовий аспект: монографія / А. М. Слюсар. Х. : ФІНН, 2011. 336 с.
- 44) Трудове право України: академічний курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Пилипенко П. Д. та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.
- 45) Трудове право: підручник / В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін. ; за ред. В. В. Жернакова. Х. : Право, 2012. 496 с.
- 46) Хуторян Н. М. Теоретичні проблеми матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин : монографія / Н. М. Хуторян. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. 264 с.
- 47) Цесарський Ф. А. Еволюція поглядів на природу індивідуальних договорів про працю у правовій доктрині : монографія / Ф. А. Цесарський ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. - Одеса : Фенікс, 2016. – 360 с.
- 48) Чанишева Г. І. Колективні відносини у сфері праці: теоретико-правовий аспект : моногр. / Г. І. Чанишева. О. : Юрид. Л-ра, 2001. 328 с.
- 49) Шабанов Р. І. Концептуальні засади соціального захисту від безробіття : монографія / Р. І. Шабанов ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х. : ХНАДУ, 2015. – 359 с.
- 50) Шамшина І. І. Суб'єкти трудового права: правове регулювання в умовах ринкових відносин: монографія / І. І. Шамшина. Луганськ : Л-ра, 2010. 448 с.
- 51) Щотова Ю.М. Професійні спілки як особливий суб'єкт трудового права України: монографія / Ю.М. Щотова.– К.: Генеза, 2014.– 360 с.
- 52) Щербина В. І. Функції трудового права : моногр. / В.І. Щербина. Д.: Акад. митної служби України, 2007. 425 с.
- 53) Ярошенко О. М. Теоретичні та практичні проблеми джерел трудового права України : моногр. / О. М. Ярошенко. Х. : СПДФО Вапнярчук Н. М., 2006. 456 с.

Інформаційні ресурси:

www.rada.gov.ua – сайт Верховної Ради України.

www.kmu.gov.ua – сайт Кабінету Міністрів України.

www.nbuv.gov.ua – електронний каталог Національної бібліотеки України ім. Вернадського.

www.library.ukma.kiev.ua – електронний каталог наукової бібліотеки НаУКМА..